

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SINAV SİSTEMİ VE ETKİLERİ¹

Eyüp KILCI

Güven Dershane Sahipleri Derneği, Yönetim Kurulu Başkanı

Üniversiteye giriş sınav sistemi öğrenci eğilimleri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. 1981'de yapılan değişiklikten sonra 1998'de sistemin yeniden ele alınması zaruret hâline gelmiştir. Ancak yapılan değişiklikler beklenen sonucu vermemiştir. 2002'de sistem üzerinde önemli yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Tüm bu değişikliklerin eğitim hayatımıza yansımaları kamuoyunda gözlenmektedir. Değişikliklerin eğitimimize katkı sağlayacak şekilde plânlanması düşüncesi ile bu yazı kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler : Sınav Sistemi ve Etkileri

---

¹ Bu çalışma 30. Sayı, sayfa 182'de üniversiteye giriş sınav sistemi ve bu sistemin arkaplanında yer alan planlama paradigmasını ve bu sistemin etkilerini tartışmak için kuram ve uygulamacılara yapılan çağrı üzerine hazırlanmıştır. Bu çalışma çağrılı bir makale olması nedeniyle hakeme gönderilmeden yayına kabul edilmiştir. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi olarak, GÜVEN-DER Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Eyüp Kılıcı'yı ve GÜVEN-DER'i, bu çağrıya cevap verme duyarlılık ve nezaketini gösteren, tek bir eğitimci ve kurum olmalarından dolayı kutlarız. Diğer kuram ve uygulamacıların da eğitim sisteminin güncel ve ivedi sorunlarının tartışılmasına aynı duyarlılığı göstermelerini dileriz.

UNIVERSITY ADMISSION EXAM SYSTEM AND ITS EFFECT¹

Eyüp KILCI

GUVEN-DER, The Head Of Administrative Committee

The examination system of university plays an important role on the tendencies of students. After the variation in 1981, the control of system is required in 1998. However, the changes cannot give the expected result. In 2002, the structural alterations are done on the system. The reflections (on our education) of the alterations can be observed. The article is written, since the organizations and plans should be made, concerning the benefits of the variations.

Key Words : *Examination System And Its Effects*

---

¹ This study has been submitted for publication in response to the invitation by the Editor to discuss issues related to university admission system and its effects in terms of quality, equity and equality. This invitation was made in Issue 30, page 182.

ÖSYM 1998 yılında sınav sistemini değiştirmiş iki aşamalı sınav yerine tek aşamalı sınavı benimsemiştir. Tek aşamalı sınavda tercihini bilgi sınavı olan ÖYS yerine yetenek sınavı kabul edilecek ÖSS lehinde kullanmıştır.

Sınav sistemini değiştirme gerekçeleri o günlerde yapılan açıklamalarda aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1998'de Üniversite Sınav Sisteminin Değiştirilmesinin Sebepleri

1. Yüksek öğretime girişte orta öğretim kurumlarında elde edilen başarının ağırlığını artırmak,
2. Öğrencilerin okumakta oldukları orta öğretim kurumlarındaki derslerine önem vermelerini sağlamak,
3. Orta öğretim kurumları ile yüksek öğretim kurumları arasında program uyumu sağlamak,
4. Öğrencilerin orta öğretim kurumlarında gördükleri alan veya bölüme uygun meslekleri seçmelerini özendirici önlemler almak,
5. Yüksek öğretimin önündeki öğrenci yığılmasını ortadan kaldırmak,
6. Öğrencilerin daha çok mesleki eğitime yönelmesini sağlayarak sadece akademik yeteneği olan öğrencilerin yüksek öğretime devam etmesini temin etmek,
7. Eğitime ayrılan kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak,
8. Öğrencilerin orta öğretimde okudukları alan/bölümde devam etmelerini sağlayarak orta öğretimde yapılan yatırımların boşa gitmesini önlemek, şeklinde özetlenebilir.

Bu amaçla:

1. Bilgi yükleyerek başarıya katkıda bulunan okul dışı kurumlara öğrencilerin yönelmesini engellemek amacıyla Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) yerine Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) nin usul ve yöntemi benimsenmiştir. Bu sınav daha çok bilgiyi kullanmayı ölçen bir sınav olarak bilinmektedir. Bilgi vermeye dönük çalışma yapan okul dışı kurumlara olan aşırı ilgiyi ortadan kaldırma hedeflenmiştir.
2. Bilgilerin ezberlenmesi ile sonuca ulaşılabilen ÖYS yerine ÖSS'nin seçilmesi ile ezberciliğin önüne geçilmesi tasarlanmış eğitimde üniversite sınavlarında sorulan soruların ezberciliği özendirildiği

düşüncesinden hareketle sistem değiştirilmiş ve yoruma dayalı soruların sorulduğu yeni sisteme geçilmiştir.

3. Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumları mezunlarının kendi alanlarında yüksek öğretime devamlarını sağlamak için; tüm öğrencilerin aynı sınavdan geçtiği Meslek Lisesi çıkışlı adayların sınavda çıkan sorularda yetersizliği düşünülürse bu öğrencilere kendi alanlarında bile üniversiteye girmeleri zor gözükmemektedir. Bu durumdaki öğrencileri kendi alanlarında diğer öğrencilerin önüne geçirecek bir tedbir alınarak alanda tercihe özendirilmesi hedeflenmiştir.
4. Temel Eğitim Kanun'unda belirtildiği gibi bireylerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre çeşitli program ve okullara yönlendirilmesini sağlamak amacıyla liselerde alanları artırıp her alanın gireceği okul türlerini belirleyerek öğrencilerin orta öğretim kurumlarından itibaren belirli alanlara yönelmesini sağlayacak değişikliklerin yapılması istenmiştir.

1998'de Sınav Sisteminde Yapılan Değişiklikler

- a. OÖBP'nin okulun ÖSS ortalamasına göre ağırlıklandırılması ile hesaplanan Ağırlıklı Orta Öğretim Başarı Puanı uygulamasına geçilmiştir. Ağırlıklı Orta Öğretim Başarı Puanı okulun ÖSS ortalamasından etkilendiği için öğrencinin not ortalamasının okulun ÖSS başarısına göre değişmesini sağlayacaktır.
- b. Genel Liselerde OÖBP çan eğrisi Fen Liselerinde yatay çizgi gibi seyretmektedir. Bunun çan eğrisine yaklaştırılması düşünülmüştür. Fen Liselerinden kaçışa sebep olan bu durum okula göre AOBP'nin değişmesi ile bir nebze önlenecektir. Fen Liselerine okul başarısından dolayı bir miktar katkı sağlayacaktır.
- c. Okul başarısının üniversite sınavında etkisi çok azdır. Okul başarısının katkısı 0,06'dan 0,17'ye çıkarılmıştır. Yapılan değişiklikle öğrencilerin daha çok okul derslerine ağırlık vermeleri temin edilecektir.
- d. Alanlara farklı katsayılar uygulanarak öğrencilerin orta öğretimdeki alan veya bölümden üniversitede devamları sağlanacaktır. Liselerdeki alan-kol ve bölümlerin üniversite ile ilişkilendirilmesi, eğitimde devamlılığın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

- e. Tercihlerin puanlar belli olduktan sonra yapılması ile öğrencilerin kendi seviyelerine göre daha gerçekçi tercihler yapmaları sağlanacaktır.
- f. Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Kurumu öğrencilerinin alanlarında Meslekî Teknik Eğitim Fakülteleri ve meslek yüksek okullarına yönlendirilmesi hedeflenmiş, alan ve bölüme ek puan uygulaması getirilmiş, kendi bölümünden tercih yaparlarsa hem alan/bölüm katsayısından hem de ek puandan yararlanmaları sağlanmıştır. Ancak alan/bölüm dışında tercih yapan meslek lisesi öğrenci için yeni mağduriyetler getirmiştir.

1998'de Yapılan Değişikliğin Sonuçları

Yeni sınav sisteminin uygulanmasından sonra önceki yıllara göre;

Meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında öğrenci artışı durmuş nispi öğrenci azalması gözlenmiştir.

Din öğretimi yapan orta öğretim kurumlarında Anadolu imam hatip liseleri hariç büyük oranda öğrenci kaydında azalma gözlenmiştir.

Sınav sistemi değişmeden önce kaydını yaptırmış meslek lisesi öğrencilerinin mağduriyetini giderecek önlemler alınmadığı için sisteme güven zedelenmiştir.

Meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarının kendi alanlarındaki bazı kurumlara bile girmeleri engellenmiştir. (Örneğin meslek lisesi mezunlarının mühendisliğe girmesi gibi)

Anadolu lisesini kazanmışken mühendisliğe meylinden dolayı Anadolu lisesi yerine Anadolu teknik lisesine kayıt yaptırmış öğrencilerin sınav sistemi değişikliği ile mühendisliğe girişleri hemen hemen imkansız hale getirilmiştir.

Belirli bir mesleğe yönelmek isteyen genel lise çıkışlı adayların bazı alanlara önceden girmeleri mümkünken; yeni uygulama ile bu güçleşmiştir. Sonradan uygulamaya konan sınavsız geçiş hakkı ile meslek yüksek okulları genel lise çıkışlı adaylara tamamen kapanmış gibi görünmektedir. Bundan vakıf üniversiteleri de menfi etkilenmiştir. 3500 vakıf üniversitesi meslek yüksek okulu kontenjanına 250 meslek lisesi öğrencisi yerleşmiştir (ilk yerleştirme ile).

Meslekî ve teknik eğitim kurumu mezunlarının kendi alanlarındaki öğretmenlik ve meslek yüksek okulu dışında okullara girmeleri eskiye oranla daha da zorlaşmıştır.

Sınavda bazı branşlardan Lise 3 üncü sınıf konularından soru sorulmadığı için orta öğretim kurumlarının son sınıflarında fiilen eğitim-öğretim bitirilmiştir.

Yeterli yönlendirme olmadan, yönlendirmenin önemi vurgulanmadan, alan bölüm seçimi yapmış öğrenciler istemedikleri alanda devam etmek zorunda bırakılmıştır.

Her ne kadar AOBP ile bazı adaletsizlikler önlenmeye çalışılmış ise de istenen düzeyde olmadığı için fen liselerinden kaçış önlenememiştir.

Üniversitelere kaydolan öğrencilerin lise 3 üncü sınıf konularındaki yetersizlikleri üniversitede eğitim-öğretimi menfi etkilemiştir. Bilhassa sayısal branşlarda lisede öğrenilmesi gereken bilgilerin öğrenimi üniversitelere sarkmıştır.

Üniversite sınavının önündeki yığılmanın kaldırılması hedeflenmiş, ancak istenen netice tam alınamamıştır. Sadece üniversite sınavlarına ilgisi olmayan bir grup meslek liseli öğrencinin sınava yönelmesi engellenmiştir.

1998 yılında başvuran 1.355.000 aday varken sistem değiştikten sonra 1999 yılında başvuran aday sayısı 1.479.000'e yükselmiştir. Sınava giren aday sayısındaki artış devam etmektedir. 2002 yılında başvuran aday sayısı 1.540.000'e yükselmiştir (ÖSYM İstatistikleri) .

Puan aralığının dar alana sıkışması ile ölçme işlemindeki güvenilirlik eskiye oranla azalmıştır. Yerleştirilen ve yerleştiremeyen öğrenciler arasında çok az farklar bulunmaktadır.

Sınav sistemine endeksli olarak meslek liselerinden genel liseye geçiş eğilimi artmış, Bakanlık bunun önüne geçmek için yasaklayıcı önlemler almak zorunda kalmıştır.

Yeni sistemin mesleki ve teknik eğitim kurumlarının gelişmesinin engellendiği görüşü mesleki eğitim kurumu yöneticilerinin genelinde hakim görüş olarak ifade edilmektedir. Fiilen meslek liselerinin önünün tıkandığı düşünülmektedir (16.Millî Eğitim Şurası Komisyon Görüşmeleri).

Okul başarısının puana katkısı artırılarak öğrencilerin okul dışı kurumlara yönelmesinin önlenmesi hedeflenmiştir. Ancak okul başarısının katkısının artırılması istenen sonucu vermemiştir (Özel Dershanelerin Öğrenci Artışı Sayısı).

Alanlara ciddi yet kazandırılmıştır. İyi bir yönlendirme olursa bu işlem mağduriyetleri daha aza indirecektir.

Başarılı okullarda okuyan ancak okul başarısı ortalamasının altında olan öğrencilerin mağduriyetleri giderilememiş ve bu öğrencilerin vasat bir okula geçmeleri avantajlı hale gelmiştir.

Yeni sınav sistemi hem genel lise öğrencileri hem de meslek ve teknik orta öğretim kurumu öğrencilerinin üniversiteye girişlerini güçleştirmiştir.

Meslek liseli, öğrenciler için kendi alanlarında olan yüksek öğretim kurumlarına giriş kolaylaşmış gibi görünse de mühendisliklere girebilecek kapasiteli öğrenciler bile teknik eğitim fakültelerine yöneldiği için bu okullar sadece çok yüksek puan alabilen meslek liselilerin girebileceği kurumlar haline gelmiştir.

Mezun durumdaki öğrencilerin sınava girme isteklerinin azalacağı düşünülmüştür. Ancak beklenen netice alınamamıştır. 1998 yılında 934.634 mezun aday başvurmuşken 1999 yılında 939.411 mezun aday başvurmuştur. 2002 yılında başvuran mezun durumdaki aday sayısı 1.000.839 kişi olmuştur (ÖSYM İstatistikleri ve Basın Duyuruları).

Son sınıf düzeyindeki öğrencilerin mezun öğrencilere göre başarı oranlarının arttığı ifade edilmektedir. 2001 yılında son sınıfların yerleşme oranı yaklaşık 0,20 mezunların yaklaşık 0,40 civarındadır (ÖSYM'nin 26-08-2001 Tarihli Basın Duyurusu).

Meslekî ve teknik eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin mezun oldukları yıl sınavı kazanamazlarsa daha sonraki yıllar kazanma şansları iyice azalmaktadır (Sınavsız Geçişle İlgili İşlemler).

1998 Yılında Yapılan Değişikle Üniversiteye Giriş Güçleşmiştir

Sınavın yetenek ölçücü niteliğinin ön plâna çıkmasından dolayı çok başarılı olanlar üniversitelere yerleşebilmektedir. Vasat öğrencilerin ancak iş imkânı az olan bazı bölümlere yerleşmesi mümkündür.

Genel lise mezunlarının üniversiteye girişi güçleşmiştir. Eski sisteme göre genel lise mezunları her alanda yüksek öğretime öncelikli olarak girebilirken

bazı okullara meslek liseli öğrenciler ek puanla yerleştirildiği için genel lise öğrencilerine göre daha avantajlı duruma gelmişlerdir. Fiilen meslekî ve teknik eğitim fakülteleri ile meslek yüksek okullarına giriş genel lise öğrencileri için imkansız hale gelmiştir.

İş bulma imkânı kolay olan bölümlere yalnızca çok zeki olan genel lise mezunu öğrenciler girebilmektedir.

Eski sisteme göre normal düzeydeki öğrenciler iyi bir çalışma ile bu okullara girebilirken soruların daha çok yoruma dayalı olması ve puan aralığının dar bir aralığa sıkışması sonucu sadece çok kapasiteli öğrenciler gelecek endişesi taşımayacakları okullara girebilmektedirler.

Genel lise öğrencilerinde olduğu gibi meslek liseli öğrencilerin de üniversiteye girişi zorlaşmıştır.

Sistemin mantığında mesleki eğitim kurumu mezunlarının kendi alanında bölümlere girişinde şansları artmış gibi görünmektedir. Halbuki o alanlara girişte dahi meslek liseli öğrenciler eskiye oranla daha da sıkıntı çekmektedirler.

Eski sistemde mesleki teknik eğitim kurumu öğrencileri tüm yüksek öğretim programlarına genel liselerle eşit şartlarda girmekte iken diğer okullara giriş kapıları kapanmış veya zorlaşmıştır. Bu sebeple meslek lisesinde okuyan öğrencilerden en kapasiteli olanlar diğer meslek dallarından seçim yapamayınca kendi alanında tercihe yönelmiş, kendi alanlarında puanların aşırı yükselmesine yol açmışlardır.

İstatistiklere bakıldığında mesleki eğitim yapan eğitim fakültelerine mesleki teknik orta öğretim kurumlarından giren öğrenci adedi artmış genel liseden giren öğrenci adedi azalmış görünmekte bu da olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Halbuki bu okulların puanlarının yukarıda sayılan sebeplerle yükselmesi sonucu mesleki ve teknik orta öğretim kurumları mezunu öğrencilerin kendi alanlarında yüksek öğretime girişi de çok zorlaşmıştır.

Örneğin 1998 yılında Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü 470 puanla ortanın az üzerindeki öğrencilerin bile girebileceği bir bölüm iken 1999 yılındaki uygulama ile aynı bölüme 206 puanla yüksek düzeyde öğrencilerin girebileceği bir kurum hâline gelmiştir (1998-1999 ÖSYM İstatistikleri).

1998'de Yapılan Değişiklik Hem Genel Lise Hem Meslek Lisesi Öğrencilerinin Girişini Güçleştirmiştir.

Genel lise mezunlarının alanlarından üniversiteye girişleri güçleşmiştir. 1998 yılında Tıp Fakültelerine en az 460 puan alan (Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi) 0,09'luk dilimden bir öğrenci yerleşebilirken değişikliğin yapıldığı 1999 yılında aynı bölüme 201 puan alan 0,04'lük dilime giren bir öğrenci yerleşebilmiştir.

1998 yılında Gazi Üniversitesi matematik Öğretmenliği Bölümüne 493 Matematik puanı ile 0,04'lük dilime giren öğrenciler yerleştirilirken 1999 yılında sayısaldan 208 puan alan 0,02'lik dilime giren öğrenciler yerleşebilmiştir. 2001 yılında bu okula 210 ve üzeri puanlı öğrenciler yerleşebilmiştir.

1998 yılında Yüzüncüyıl Matematik Öğretmenliği bölümüne 444 ve üzeri puanla 0,11'lik dilime giren öğrenciler yerleştirilirken 1999 yılında 194 ve üzeri sayısal puan alan 0,06'lık dilimden öğrenciler yerleştirilmiştir. 2001 yılında aynı bölüme 199 ve üzeri puan alanlar girebilmiştir.

Sınıf öğretmenliklerine 1998 yılında en az 388 puan alan 0,30'luk dilimden bir öğrenci girebilirken (Atatürk Üniversitesi Sınıf Öğret.) 1999 yılında aynı okula 158 ve üzeri puan alan 0,20'lik dilimden öğrenciler yerleşebilmiştir. 2001 yılında aynı okulun taban puanı 165'e yükselmiştir. Bundan sonraki yıllarda alanından girenler için oran korunurken alanı dışından girmek isteyenler için iş imkansız hale gelmiş ancak 0,03'lük dilime girenlerin kazanabileceği seviyeye yükselmiştir.

Meslekî ve teknik orta öğretim kurum mezunlarının kendi bölümlerine girişleri güçleşmiştir.

Örneğin Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü 1998 yılında 470 ve üzeri puan alan 0,07'lik dilime giren öğrencilerin girebildiği bir bölüm iken 1999 yılında 206 ve üzeri puan alan 0,03'lük dilime giren öğrencilerin yerleşebileceği kurum haline gelmiştir. 2001 yılında aynı bölümün taban puanı 206 civarındadır.

1998 yılında İğdır Meslek Yüksek Okulu Bilgisayar Programcılığı bölümü 124 ve üzeri puanla 0,51'lik dilime giren öğrencileri alabilirken, 1999

yılında 132 ve üzeri sayısal puan alan 0,36'lık dilime giren öğrencilerin girebileceği yer haline gelmiştir. Bu bölümün 2001 taban puanı 134'tür.

1998 yılında Fırat Üniversitesi Bingöl Meslek Yüksek Okulu Elektrik Bölümü 113 puanla 0,96'lık dilimden öğrenci alırken, 1999 yılında 113 puanla 0,26'lık dilimden 2001 yılında 117 puanla 0,20'lik dilimden öğrenci almıştır.

Dikkat edilirse meslekî ve teknik eğitim kurumlarından mezun öğrencilerin kendi alanlarından bir bölüme bile yerleşmeleri eskiye oranla zorlaşmıştır.

Ancak 2002 yılında sınavsız geçişle meslek lisesi mezunlarının meslek yüksek okullarına girişi kolaylaşmıştır.

Bir genel lise mezununun meslek lisesi mezunlarının girdiği alanlara girmesi hemen hemen imkânsız hâle gelmiştir. 1998 yılında 470 ve üzeri puanla 0,07'lik dilimle girdikleri Gazi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretmenliğine lise mezunu alanı dışında tercih yaptığı için 1999 yılı verilerine göre ancak 0,01'lik dilime girebilirse yerleşebilir.

Aynı şekilde meslek lisesi mezunlarının bölümleri dışında bir alana girmeleri imkansız gibidir. Çok az istisna ile karşılaşılmaktadır. 1998 yılında Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliğine bir meslek lisesi mezunu 0,30'luk dilime girmesi halinde yerleşebilirken 1999 yılında 0,03'lük dilime girmesi halinde yerleşebilir. Dikkat edilirse baraj 10 kat artmıştır (1998-1999-2001 yılı ÖSYM Yıgınsal Dağılım Listeleri ve Taban Puanları).

1998-1999 Yıllarında Kazanan Öğrencilerin Mezun Oldukları Okullara Göre Kazanan Öğrencilerin Karşılaştırılması

Lise çıkışlı adayların alanları dışındaki yüksek öğretim programlarına girişi; 1998 yılında teknik ve meslekî teknik eğitim fakültelerine yaklaşık 2000 lise çıkışlı aday yerleştirilmişken 1999 yılında sınav sistemi değiştikten sonra aynı okullara giren genel lise çıkışlı aday sayısı 572'ye düşmüştür. Bu sayıların toplamı 1998 yılı için 6161'de 2000 yani 0,30 iken 1999 yılı için 6.318'de 572 yani 0,09 olarak gerçekleşmiştir.

Lise çıkışlı adayların din eğitimi ile ilgili bölümlere girişi; 1998 yılında lise çıkışlı adaylardan yaklaşık 600 kişi bu okullara yerleşmiş, toplamda oranları 0,24 iken 1999 yılında yalnızca 2 genel lise çıkışlı aday bu okullara girebilmiştir.

eyüp kılıcı

Lise çıkışlı adayların eğitim fakültelerine giriş; 1998 yılı için 23.218 aday yerleşmiştir. Toplamda oranı 0,69 iken 1999 yılı için 25.998 aday yerleşmiştir. Toplamda oranı 0,83'e yükselmiştir.

Buradan hareketle genel lise çıkışlı adayların teknik eğitim ve din eğitimi ile ilgili okullara girişinde oran önemli ölçüde düşmüştür.

Genel lise çıkışlı adayların (Anadolu ve fen liseleri dahil) mühendislik, uygulamalı sosyal bilimler, hukuk ve siyasal bilgiler bölümlerine giriş;

1998 yılında 44.865 aday yukarıda bahsedilen programlara yerleşmiştir. Bunun toplamdaki oranı 0,87 iken 1999 yılında 50.499 kişi yerleşmiştir. Toplam yerleşen oranı 0,95'e çıkmıştır.

Meslek lisesi çıkışlı adayların alanları dışındaki yüksek öğretim programlarına giriş;

1998 yılında yaklaşık 4.900 öğrenci mühendislik, uygulamalı sosyal bilimler, hukuk ve siyasal bilgilere yerleşmişken toplamda oranı 0,10'dur. 1999 yılında 2.360 kişi aynı alanlara girebilmiştir. Toplamdaki oranı 0,04'e düşmüştür.

İmam hatip liselerinden mezun öğrencilerin alanları dışında yüksek öğretim programlarına giriş;

1998 yılında imam hatip lisesi mezunlarından mühendislik, uygulamalı sosyal bilimler, hukuk ve siyasal bilgiler, eğitim fakültesi, mesleki ve teknik eğitim fakültelerine giren 4.842 öğrenci olmuştur. Toplamda oranı 0,05 iken 1999 yılında aynı okullara 812 öğrenci girmiştir. Toplamdaki oranı 0,009'a inmiştir. Aslında daha önceki dönemde de imam hatip liselerinden alan dışı okullara giren öğrenci sayısı abartıldığı gibi yüksek değildir. Bu rakam 0,05 civarındadır. Yeni sistemle bu rakam 0,01'in altına düşmüştür.

Meslek lisesi çıkışlı adayların kendi alanlarındaki 4 yıllık yüksek öğretim programlarına giriş;

1998 yılında meslek lisesi adaylarından teknik eğitim ve mesleki eğitim fakültelerine giren öğrenci adedi 3.982'dir. Toplamdaki oranı 0,65'dir. 1999 yılında aynı okullara giren meslek lisesi çıkışlı aday sayısı 5.592'dir. Toplamdaki oran 0,88'dir. Yeni sistemde meslek liselerinin kendi alanındaki okullara girme oranı artmıştır.

İmam hatip lisesi mezunlarının kendi alanlarında yüksek öğretim programlarına giriş;

1998 yılında din öğretimi ile ilgili yüksek öğretim programlarına 1.742 imam hatip lisesi mezunu öğrenci yerleşmiştir. Toplamdaki oranı 0,70'dir. 1999 yılında aynı okullara 1995 imam hatip lisesi öğrencisi yerleşmiştir. Toplamdaki oranı yüzde yüze yakındır.

1998 yılında mesleki ve teknik liseli çıkışlı adaylardan 32.922 kişi meslek yüksek okuluna yerleşirken oran 0,37 1999'da bu rakam 48.489'a oranı da 0,48'e yükselmiştir. Ancak 2002 yılında sınavsız geçişle bu okullar neredeyse tamamı mesleki liseli öğrencilere tahsis edilmiştir.

Öğretmen lisesi mezunlarının eğitim fakültelerine girişi ek puan uygulaması ile kolaylaşmıştır.

1998'de 2.956 kişi öğretmen liselerinden eğitim fakültelerini kazanmışken toplamda oranı 0,09'dur. 1999 yılında bu rakam 4.251'e yükselmiştir. Toplamda oranı 0,14'tür. Ancak eğitim fakültelerinin yüzdelik diliminin yükselmesinden dolayı öğrenciler yine de girişte zorluk çekmektedir.

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun adayların alanları ile ilgili yüksek öğretim programlarına yerleşme oranları artmıştır. Bu ülke kaynaklarının verimli kullanılması açısından faydalı bir gelişme olarak görülebilir. Ancak öğrencilerin bahsedilen okullara girmeleri zorlaşmıştır. Çünkü okulların yüzdelik dilimleri yükselmiştir.

Aynı konu lise çıkışlı adayların yerleşebildikleri kendi alanlarından okullar içinde geçerlidir. Sınav daha önceleri orta seviyede hatta ortanın altında öğrencilerin bile yerleşebildiği bir düzeyde iken yeni sistemle birçok bölüm çok iyi düzeyde öğrencilerin seçildiği bir sınava dönüşmüştür.

Şartlar mesleki liseli öğrenciler için daha da zor hale gelmiştir. Ayrıca; yeni sınav sisteminin ilk uygulandığı yıl 1999 yılında alanına uygun seçim yapanlar için kullanılan 0,5 ile çarpılmış puanı hesaplanan en az 892.000 öğrenci varken bu rakam 2001 yılında en az 399.000'e düşmüştür. Bunun sebebinin ilk yıl alanı olsun olmasın barajı aşan her öğrenci için 0,5'le çarpılmış puanın hesaplanmış olmasından kaynaklanmış olabileceği belirtilebilir (ÖSYM İstatistikleri).

1998'de Yapılan Değişikliğin Mesleki Eğitim Kurumlarına Etkileri

Veliler ve öğrencilerin mesleki eğitim kurumlarını tercih etme sebepleri şöyle sıralanabilir.

- a. Üniversitede okutma imkânı olmayan bazı aileler öğrencilerinin kısa yoldan hayata atılmasını istemektedirler.
- b. İş imkânı olan elektronik, bilgisayar gibi bazı bölümler öğrencilerin ilgi ve beklentileri ile örtüştüğünden hem veli hem de öğrenciler bu bölümlere yönelmektedir.
- c. Üniversitede başarılı olamayacağı düşüncesini taşıyan öğrenciler ve velileri meslek lisesini seçmektedirler.
- d. Din eğitimi veren meslek okullarına velilerin öğrencilerini gönderme sebeplerini din adamı olmaları, temel dini bilgiler almaları veya olumlu alışkanlıklar kazanmaları amacı ile gönderdiklerini ifade etmektedirler.

Bu ve buna benzer sebeplerle veliler ve öğrencilerin meslek liselerini seçtikleri söylenebilir.

Ancak mesleki eğitime yönelmeyi engelleyen faktörler vardır. Sırasıyla;

- a. İlk ve orta öğretimde arzu edilen düzeyde etkili bir yönlendirme sisteminin olmayışı, iş yerinde başarılı olamayanların üniversite eğitime yönelmesi, işsiz kalma korkusunun üniversiteye yönlendirmesi, meslek lisesi mezunlarının mühendisliklere girişlerinin engellenmesi,
- b. Mesleki eğitime ayrılan kaynakların (tam gün tüm yıl) esasına göre verimli kullanılmaması sonucu meslekî becerilerin yeterince kazanılmaması,
- c. Mesleki eğitim kurumlarının iş gücü piyasasının koşullarını tam bilememesi, mesleki eğitim ile sanayi arasında iş birliğinin yeterli düzeyde kurulamamış olması, meslek lisesi mezunlarının sosyal ve iletişim becerilerinin yetersiz bulunması,
- d. Türkiye'nin sektörel dağılım haritasının çıkarılmamış olması, insan gücü ihtiyaçlarının tam belirlenmemiş olması, geleceğe dönük gelişme eğilimleri dikkate alınarak ihtiyaç olan ve olacak alanların belirlenmemesi, bazı meslek okullarının ise ihtiyaç duyulan programlara göre açılmamış olması,
- e. Eğitim ile meslek standardı arasında ilişkinin kurulmamış olması, kurumsal bir meslek standardının olmamış olması, mesleki eğitim düzeyleri ve bu düzeydeki eğitimlerin hangi kurumlarda verileceğinin belirlenmemiş olması, üretimdeki standartların eğitim kurumlarına nasıl aktarılacağına bilinmemesi, gibi sıralanabilecek birçok konu öğrenci ve velilerin mesleki eğitime yönelimini engellemekte mezunlarının da üniversite kapılarına dayanmasına yol açmaktadır (PEGEM Eğitim Yönetimi 30.Sayısı)

- f. Meslek lisesi mezunlarının üniversite sınavında genel lise mezunlarına göre daha dezavantajlı duruma gelmesi meslek liselerine öğrenci kaydını engellemektedir.

Ayrıca meslek lisesi mezunlarının sadece ara insan gücü olarak görülmesi toplumsal beklentileri olan gençlerin genel liseye yönelmesine sebep olmaktadır. (Meslek lisesi mezunlarının yüksek öğretimde girecekleri program türü sayısının çok sınırlıdır. Bilhassa din eğitimi veren mesleki kurumların mezunlarının yüksek öğretimde girebileceği alan iyice daralmıştır). Bütün bunlar 1998'de değişen sınav sistemi ile birlikte mesleki eğitime beklenen düzeyde öğrenci akışını engellemiştir. Meslek liselerinin bir çoğunda öğrenci adedi azalmasa da daha önceleri sınavla öğrenci alan kurumlar kayıtlarını ancak doldurabilmektedir.

Meslekî ve teknik orta öğretim kurumları nitelikli ara insan gücünün yetişmesi açısından önemlidir. Ayrıca mesleki eğitimin öğrenci başına birim maliyeti yüksektir. Kazanılacak becerilerin en kısa yoldan üretime aktarılması hedeflenmektedir. Mesleki eğitim alanında yüksek öğretim yapmak isteyenler için doğal uzantı meslek yüksek okulları görülmektedir. Bu sebeple meslek yüksek okullarına sınavsız geçiş uygulamasına gidilmiş olduğu görülmektedir. Ancak, yukarıda sayılanlar veli ve öğrenciler için caydırıcı sebeplerdir.

Ayrıca din eğitimi veren meslek liselerine öğrenci kaydettirmek isteyen velilerin öğrencileri için ahlaki bir altyapı kazandırma konusundaki meyilleri eğitime yön vermede ele alınması gereken önemli bir olgu olduğu gözardı edilmemelidir.

Mesleki Eğitime Özendirmek İçin;

Her düzeyde eğitim kurumları ve istihdam bağlantısı kurulmalıdır. Mesleki eğitim kurumlarından mezun olanların yüksek öğretimde girebilecekleri alanlar genişletilmelidir. Mesleki eğitimde yalnız bir meslek dalında eğitim yerine birkaç alanı içeren ortak tabanlı programlara yönelinmelidir. Yalnız istihdam beklentisine göre değil beklenti ve talebi birlikte değerlendirecek yönlendirme yapılmalıdır.

Mesleki orta ve yüksek öğretimde örgün ve yaygın eğitimde gerekli özen gösterilmeli, Okul türü yerine program türü zenginleştirilerek geniş tabanlı temel eğitim ile mesleki eğitime başlanmalıdır.

Üniversiteye girişte genel ve mesleki liselerin aralarındaki farklı değerlendirmeler kaldırılmalı veya yeniden düzenlenmelidir.

Mesleki eğitim programları çalışma hayatı ile işbirliği içinde geliştirilmeli ve meslek standartları göz önüne alınmalıdır.

Halkın din eğitimi yapan meslek liselerine talebi ve talebe tesir eden faktörler dikkate alınmalı ve gerekçeleri makul olup olmadığı makul olanların karşılanması için ne tür önlemlerin alınabileceği tartışılmalıdır.

Tüm eğitim kurumları arasında kaynakların verimli kullanılması mantığından ödün verilmeksizin yatay ve dikey geçişlerin nasıl yapılabileceği belirlenmeli, öğrencilerin yaptıkları yanlış seçimlerin mahkumu olmalarının önüne geçilmelidir. Uzmanlaşma yerine birbirine ilişkili meslekler için temel becerileri geliştirecek bilimsel ilkeler kazandıracak programlar ortaya konulmalıdır.

2002 Yılında Yapılan Değişiklikler

1998 yılında yapılan değişikliklerden arzu edilen sonuç alınamamış, bilhassa iki konuda önemli problemler yaşanmıştır.

1. Orta öğretim kurumlarının son sınıflarında eğitim-öğretim fiilen yapılamamaktadır.
2. Fen liselerinden öğrenci kaçıışı engellenememektedir.

Orta öğretim kurumlarında yaşanan bu sıkıntılar Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri tarafından birkaç yıldan beri ÖSYM'ye iletilmektedir. Konu ile ilgili olarak bu güne kadar herhangi bir adım atılmamıştır. Ancak 2002 yılı eylül ayında konu ile ilgili yapılacak değişiklikler basına duyurulmuştur.

Değişiklikler;

1. AOBP'nin hesaplama yöntemi
2. Okul değiştirenler için OBP hesaplama yöntemi
3. ÖSS puanlarının 100-300 arasında dağılması
4. ÖSS barajlarının 165-185 olarak belirlenmesi
5. Türkçe, Matematik derslerinin ağırlığının ortalaması
6. Beş ayrı standart puan hesaplanması

7. AOBP'nin çarpılacağı katsayılar da değişiklik yapılmıştır.

AOBP'nin Hesaplanması

a. AOB'nin Hesaplanması

Eski yöntemle hesaplanan OBP'leri yeni belirlenen bir dönüşüm formülü ile her okulun kendi içinde en büyüğü 100 en küçüğü 50 olacak şekilde OBP hesaplaması yapılacaktır. Bu yolla OBP'nin değerleri okuldan okula farklılık arz etmeyecek her okulun kendi içinde 100-50 arasında dağılması sağlanarak okullar arasında oluşan farklılıklar ortadan kaldırılacaktır.

b)Okulun ÖSS Ortalaması

Okullar her puan türünden Türkiye genelinde ÖSS ortalamasına göre sıralanacak en yüksek okula 200 en düşük okula 100 ÖSS ortalaması gelecek şekilde dönüştürme yapılacaktır. Bu yolla ÖSS ortalamalarının en küçük ve en büyük değerleri sabit tutularak okulların ÖSS ortalaması değişimi rahat gözlenebilecektir. AOBP hesaplanırken ağırlıklandırmadan çıkan farklar ortadan kaldırılacaktır.

c)AOBP

ÖSS ortalaması yüksek olan okulların AOBP'nini daha yukarı çekecek bir formül kullanılacaktır. Bu yolla tüm okullarda en yüksek AOBP 100 olacak en düşük AOBP okuldan okula farklılık arz edecektir. İyi düzeyde bir okulun AOBP'si 100-90 aralığında seyrederken orta düzeyde bir okulun AOBP'si 100-75 aralığında en zayıf bir okulun AOBP'si 100-50 aralığında seyredecektir. Bu uygulama, başarılı okullardan öğrenci kaçışını engellemek amacı ile düşünülmüştür.

2)Okul Değiştirenlerin OBP'lerinin Hesaplanması

Önceleri okul değiştirenlerin ilk iki yıllık notları eski okullarından son iki yılınki yeni okullarından alınarak hesaplanırken, yeni uygulamada her üç yıla ait notları yeni okullarından bildirilen diploma notuna göre hesaplanacaktır.

3)ÖSS Puanları 100-300 Puan Aralığı ile Sınırlandırılacak

Bu değişikliğin amacı puanların taban ve tavanının her yıl değişmesinin öğrencilerde doğurduğu belirsizliği ortadan kaldırmaktır. Bundan böyle üniversitelerin puanları sadece eğilimlere göre değişme gösterecektir.

4)ÖSS Barajları Değiştirilmiştir

Ön lisans programları için 105 olan puan barajı 165'a, lisans programları için 120 olan puan barajı 185'e yükseltilmiştir. Bu değişik ÖSS puanlarında 100-300 sınırlaması yapılmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

5)Türkçe ve Matematik Dersinin Ağırlığı Artırıldı

Bu değişiklik Türkçe ve Matematik ile kazanılan bilgi ve becerilerin üniversite eğitimindeki başarıyı daha fazla etkileyeceği düşüncesiyle yapılmıştır.

6)Beş Ayrı Standart Puan Hesaplanması

Eskiden eşit ağırlıklı puan dışındaki dersler için sözel-sayısal ve dil standart puanı hesaplanıyordu. Şimdi dil dışındaki alanlarda Türkçe-Sosyal-Fen-Matematik standart puanları hesaplanacaktır.

7)AOBP'nin Katsayısının Değiştirilmesi

Öğrencilerin okul dışı kurumlara yönelmesini önlemek, okul derslerine ağırlık vermelerini sağlamak için okul başarısına bağlı olarak değişen AOBP'nin yerleştirme puanı içindeki katkısı 0,17'den 0,21'e yükseltilmiştir.

2002 Değişikliklerinden Doğabilecek Sonuçlar

1. Fen liselerinden öğrenci kaçışının önlenmesi hedeflenmiştir. Bu sistemle fen liselerinden öğrenci kaçışı engellenecektir. Hatta geri dönmeler başlamıştır.
2. Ancak orta öğretim kurumlarının son sınıflarında eğitim-öğretimin aksamasını önleyecek bir adım atılmamıştır.

3. Öğrencilerin okul dışı kurumlara yönelmesini teşvik etmemek amacı ile lise 2 ve 3 üncü sınıf konularından soru sorulmaması orta öğretim kurumlarındaki şikayetleri artıracaktır.
4. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı konu ile ilgili bir raporda bazı önemli öneriler yer almaktadır. Bunlardan biri sınav lise son sınıf müfredatından soru sorulacak şekilde belirlenmelidir. Diğer sınav yöntemi ve kapsamı yeniden gözden geçirilmelidir. Bu önerilere tam çözüm bulunamamıştır.
5. Üniversite sınavları öğrenciler için giderek zorlaşmaktadır. Okul başarısının katkısının artması okul derslerine yönelmeyi sağlamak açısından faydalı görülebilir. Ancak başarılı okul öğrencileri diğer öğrencilere göre avantajlı duruma gelmiştir.
6. Yeni uygulama genel liselerde okuyan öğrencilerin üniversite sınavlarında işlerini zorlaştıracaktır.
7. Fen lisesi, Anadolu lisesi, yabancı dil ağırlıklı lise ve özel okulların öğrencileri ÖSS ortalamalarının yüksek olmasından dolayı avantajlı konuma geçmiştir. Bu uygulama öğrencilerin fen, Anadolu ve yabancı dil ağırlıklı liselere yönelmesine yol açacaktır. Bu okulları kazanamayan öğrencileri özel okullara yöneltecektir.
8. Resmî ve özel okulların öğrencileri ÖSS’de derece yapmış olsalar da devlet fen liselerinde okuyan öğrenciler için sağlanan ilave katkılardan dolayı yerleştirmede onların gerisinde kalacaklardır. Öğrenciler arasında yerleştirme sırasında adaletsizliğe yol açacağı hesap edilmelidir.
9. Türkçe-Matematik derslerinin sınavda ağırlığının artması lise son sınıflarda fen ve sosyal bilgiler derslerinin anlatılmasını imkânsız hale getirecektir.
10. Meslek liselerinde okuyan öğrenciler için yeni bir alternatif içermemektedir. Mesleki eğitime yönelmeyi sağlayacak yeterli adım atılamamıştır.
11. Üniversite sınavının önündeki yığılmayı önleyip önleyemeyeceği zamanla görülecektir. Ancak bazı öğrenciler arasında mağlubiyet psikolojisinin doğmasına yol açacaktır. AOBP’nin ağırlığının artması ile not ortalaması düşük öğrencilerin hayalleri yıkılacaktır.
12. Meslek liselerinden genel liseye geçiş eğiliminin artmasını engellemeyecektir. Çünkü halâ meslek liseleri öğrenciler için meslek yüksek okullarına mahkum kurumlar olarak görülmektedir.

Özel Dershaneler ve Sınavlar

Özel dershanelerle ilgili olarak aşağıdaki endişeler dershanelerin eğitim sistemi içinde yeri olmadığı varsayımının ortaya atılmasına yol açmaktadır:

Dershaneler eğitim sistemi için benimsenmeyen ezberciliği özendirilen kurumlardır.

Dershane ortamı okul dışı sağlıklı ve kontrolsüz bir eğitim ortamıdır.

Dershaneler kalıplara dayalı çok sayıda örnek çözerek başarı kazandıran eğitime katkı sağlamayan kurumlardır.

Dershanelerin asıl amacı gelir temin etmektir, eğitimi düşünmemektedirler.

Meslek lisesi mezunları üniversite sınavını kazanmak için dershaneye devam ederken mesleki formasyonlarını kaybetmektedirler.

Özel dershaneler imkânı olanların devam ettiği yerlerdir. Fırsat eşitliğine zarar vermektedirler.

Eğitim sistemindeki boşluktan doğmuşlardır. Boşluk kaldırılırsa dershanelere gerek ortadan kalkar.

Kamuoyu dershanelerin varlığından rahatsızlık duymaktadır. Öğrenci velileri ve öğrenciler üniversite sınavını kazanmak için dershanelere ihtiyaç duyulmasından rahatsızdır.

Dershaneler yüksek öğretimin önündeki yığılmayı yaptıkları reklamlarla artırmaktadır.

Bu ve benzeri birçok konu bu kurumlar hakkında kuşkuya yol açmaktadır.

Dershanelerin ezberciliğe dönük bir çalışma yaptığını söylemek mümkün değildir. Üstelik dershaneler talebe göre arzlarnı şekillendiren kurumlardır. Sınav sisteminin aynı konuda çok sayıda soru çözerek pratik yapmaya dayalı olmasını belirleyen dershaneler değildir.

Ayrıca dershanelerde ezber yapan öğrencilerin sınavda başarılı olma şansı yoktur. Aksine konuyu kavrayabilen yorum yapabilenler başarılı olabilirler. Birçok öğrenci konuyu dershanelerde kavradığını itiraf etmektedir. (MEB Dershaneler Konulu Araştırması)

Dershane ortamının okul dışı sağlıklı bir ortam olduğunu söylemek doğru olmaz. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları için özel bina standartları geliştirilmiştir. Bu standartlar Millî Eğitim Bakanlığının kendi okulları için koyduğu standartlardan daha ağır şartlar içermektedir. Bahsedilen standartlara uygun olmayan kurumların açılması mümkün

değildir. Ayrıca dersanelerde öğretmen olma şartları ile Bakanlığın okullarında öğretmen olma şartları aynıdır. Üstelik rekabet kurumu olmasından dolayı başarılı olamayanların çalışma şansı yoktur.

Ayrıca öğrenciler dersanelerde kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini daha özgür bir ortamın oluştuğunu, öğrenci-öğretmenler arasında daha sıcak ilişkilerin kurulabildiğini, öğretmenlere soru sormaktan çekinmediklerini ifade etmektedir.

Aynı şekilde birçok öğrenci velisi de öğrencilerinin dersanede çalışma temposu kazandığını dersaneye devam ettikten sonra başarılı olduklarını ifade etmişlerdir (MEB Dersaneler Konulu Araştırması)

Dersaneler 625 sayılı Kanun'la açılan kurumlardır. Bu kanun dersanelerin sadece kazanç temin etmek için açılmayacağını ifade etmektedir.

Öğrencilere ve eğitimimize çok önemli katkılarda bulunan dersanelerin, bu işlerini yapabilmeleri için ya devlet desteği almaları ya da ücretle bu hizmeti vermeleri yadigarıdır.

Bir önceki sene kazanamamış mezun durumdaki öğrencilerin dersaneye devam ettikten sonra başarılarının önemli ölçüde arttığı gözlenmektedir.

1998 yılında lise çıkışlı adaylardan son sınıf düzeyinde olanlardan 45.284 aday oranı 0,39'dur. Mezun durumdakilerden 70.678 aday oranı 0,61'dir. Lisans düzeyinde okullara yerleşmiştir. Yeni sınav sisteminden sonra 1999 yılında lise çıkışlı adaylardan son sınıf düzeyinde olanlardan 58.581 aday oranı 0,46'dır. Mezun durumda olanlardan 68.640 aday oranı 0,54'dür. Lisans düzeyindeki okullara yerleşmiştir. Yeni sistemle mezunların yerleşme oranında azalma görülse bile bu azalma daha çok daha önce yerleşmiş olan dersaneye devam edemeyenlerin adedindeki azalmadan kaynaklanmaktadır. Bir yere yerleşmiş olanlardan 1998 yılında 57.005 aday kazanmışken 1999 yılında bu sayı 57476 olmuştur. 1999 yılında yerleşenlerden mezunların oranında toplam 0,09'luk bir artış gerçekleşmiştir. Yerleşmiş mezunların kazanmasında bu artış az fazlası ile korunmuştur (YÖK Geçmiş Yıllarla Karşılaştırma)

Buradan hareketle bir önceki yıl yerleşmemiş öğrencilerin dersanelere devamlı başarılarında önemli ölçüde artışların meydana geldiği söylenebilir.

Dersanelere devam eden meslek lisesi mezunlarının mesleki formasyon kaybetmelerinde suçu dersanelere yüklemek haksızlık olur. Mesleki lisesi

eyüp kılıcı

mezunlarının üniversiteye yönelmesinin sebebi dershaneler değil ülke şartlarıdır. İş bulma konusunda yeterli alt yapının oluşturulamaması ve benzeri birçok sebep meslek lisesi çıkışlı adayları üniversiteye yönlendirmektedir.

Dershaneler bu aşamada atıl gençlerin eğitim alma gibi bir kaygı taşımalarına vesile olmakta, lüzumsuz meşguliyetlerle uğraşmak zorunda kalacak gençleri eğitimin içine çekmektedir.

Dershaneler hakkında üretilen en haksız eleştirilerden birisi de fırsat eşitliğini bozdukları endişesidir. Dershaneler fırsat eşitliğini bozan kurumlar değildir. Aksine fırsat eşitliğini daha geniş tabana yayan kurumlardır. Doğu ve güney doğuda hiç üniversite sınavı kazananın olmadığı birçok ilde dersane açıldıktan sonra üniversiteyi kazanan gençlerin bulunması buna en güzel örnektir. Dernek yöneticileri olarak Hakkari ilini ziyaretimiz sırasında Valilikteki görevliler dersane açıldıktan sonra Hakkari'den ilk defa yaklaşık 30 öğrencinin üniversite sınavını kazandığını ifade etmişlerdir.

Dershaneler sayesinde özel okullar ve özel dersler yoluyla bilgiye ulaşma mecburiyeti ortadan kalkmış daha ekonomik yolla daha geniş kitlelere yeni bilgi ulaştırma yolu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de eğitim camiası içinde olanlar şunun farkındadır. Fen liseleri, Anadolu liseleri, özel okullar ve özel ders aldırabilen varlıklı aile çocukları ile genel ve mesleki liselerde okuyan öğrencilerin yarış ettiği bir sınavda yarışa ortak olmayı sağlayan en önemli vasıta dershanelerdir.

Dershanelerin eğitimdeki boşluktan doğduğu ifade edilmektedir. Halbuki insanoğlunda daha iyiye ulaşma arzusu hep olmuştur. Bu arzu bulunduğu durumdan daha iyi konuma gelmek için gerekli vasıtayı kullanmayı zorunlu kılmaktadır.

Bazılarınca sınav sistemi dershaneleri doğurmuştur. Sınav olmasa da iyiye ulaşma arzusu daima olacak ve bu arzuyu yerine getirmede bazı kurumlar hizmet verecektir. Bu kurumların adedinin çokluğu ise şikayet konusu olma yerine memnuniyet verici olarak değerlendirilmelidir. Adet fazlalığı rekabeti ve daha iyiyi yapmayı kamçılacak öğrencilerin önüne yeni alternatifler sunulacaktır.

Dershanelerde yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin ücretli olması eğitimin ücretsiz olması gerektiği düşüncesinden dolayı rahatsızlık kaynağı olmaktadır. Ancak dershanelerin verdikleri hizmetin yanında aldıkları ücretlerin her seviyede aileye hitap edecek alternatifler içerdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca mağdur ve başarılı

öğrenciler için dershaneler yönetmelik gereği 0,05 düzeyinde ücretsiz ve indirimli öğrenci okuttuklarından ücret mağduriyete yol açmamaktadır.

Sadece velilere ekstra mali külfetler binmesinden dolayı hem öğrenci velilerinden hem de kamu oyunda keşke olmasa idi kuşkusu ifade edilse de velilerin öğrencilerine en ucuz bilgiye ulaşma yolu olarak dershaneleri seçtikleri göz ardı edilmemelidir. Dershaneler ortadan kalksa ilave bilgiye ulaşmanın daha iyiyi yakalamanın tek yolu özel ders olacaktır. Bu da ancak imkanı çok iyi olan ailelerin kullanabileceği bir yöntemdir.

Yüksek öğretimin önünde yığılmanın eğitim plânlaması açısından mahzurlu olduğu düşüncesinde olanlar için dershaneler yaptıkları reklamlarla mesleklere yönelmesi gereken gençlerin üniversite önünde yığılmalarına sebep olduğu söylenmektedir.

Ancak imkânı olmayan gelecek kaygısı taşıyan gençlerin, hayata sarılmalarına vesile olacak yeni bir alternatifin sunulması, hayatının baharında olan gençlerin bu yolla yeni bir şevkle çalışma temposuna girmelerine vesile olmak alkışlanacak bir durum olsa gerektir.

SONUÇ

Sınav sisteminde 1998 yılında yapılan değişikliklerin bir kısmı amacına ulaşmıştır. Bu değişiklikleri;

1. Öğrencilerin lisede öğrenim gördükleri alanda eğitime devam etmelerinin özendirilmesi,
2. Bilgiden çok yoruma dayalı sorularla akademik yeteneğin ölçülmesi,
3. Mesleki yüksek öğretim kurumlarına daha çok meslek liseli öğrencilerin yerleştirilmesi gibi özetlenebilir.

Sistemde yapılan değişikliklerden bazıları istenen sonucu vermediği gibi bazı değişiklikler yeni problemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu münasebetle yeni değişikliklerin yapılması zaruret hâline gelmiş ve 2002 eylül ayında bu değişiklikler ÖSYM tarafından kamuoyuna duyurulmuştur.

Açıklamalara dikkat edildiğinde;

1. Fen ve Anadolu liselerinden kaçışın önlenmesi,

eyüp kılıcı

2. Okul derslerinin ağırlığının artırılması gibi önemli adımlar atıldığı görülecektir.

Ancak mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarını özendirecek adımların yeterli olduğunu söylemek zordur. Ayrıca lise 3 üncü sınıflarda eğitim-öğretimin sağlıklı olmasını temin edecek herhangi bir değişiklik yer almamaktadır.

Okul dışı kurumlar olarak ifade edilen kurumların eğitime katkılarını artıracak bir yenilik yapılmamıştır.

Başarılı okul öğrencileri için önlem alınırken genel lise öğrencilerinin mağdur olabilecekleri gözardı edilmiş gibi gözükmemektedir.

ÖNERİLER

Öğrencilerin okul derslerine önem vermesi eğitim amaçları açısından önemli bulunuyorsa; üniversite sınavının kapsamı tüm sınıfları ve tüm dersleri içine alacak şekilde genişletilmelidir.

Yetenek sınavı olan ÖSS yerine bilgi sınavı olan ÖYS'ye geçilmesi, üniversitelerde eğitim-öğretimi kolaylaştıracaktır.

Gerekirse öğrencilerin lise 1-2 ve 3 üncü sınıflarında eğitim-öğretime önem vermelerini sağlamak. Amaçlanan müfredatın öğrenilmeden geçilmesini önlemek amacıyla üniversite sınavı üç aşamalı lise 1-2 ve 3 üncü sınıflarda yapılmalı ve üçünün müşterek değerlendirilmesi ile yerleştirme gerçekleştirilmelidir.

Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında devamlarını sağlamak için özendirici adımlar atılması uygundur. Ancak diğer alanlara giriş engellenmemelidir. Meslek standartları oluşturulmadan, meslek yüksek okulu mezunlarının iş bulma imkânlarını belirli bir düzeye çıkarmadan, meslek lisesi öğrencileri meslek yüksek okuluna mecbur bırakılmamalıdır.

Dershanelerin kapasitelerinden eğitim sistemi içinde daha fazla yararlanma yollarını aramak için dershane birlikleri ile müşterek çalışmalar yapılmalıdır. Özel dershanelerden üniversiteye girişte bölgesel farklılıkları ortadan kaldırmak için yararlanılmalıdır.

Velilerin öğrencilerini din eğitimi veren kurumlara gönderme sebepleri iyi irdelenmeli ve ihtiyacı karşılayacak yeni yöntemler geliştirilmelidir.

Türk müteşebbislerinin eğitim alanında yatırım yapmalarını teşvik edecek adımlar hızlandırılmalı, özel kaynakları dışlama yerine eğitime aktarılması özendirilmelidir.

Sınav sistemi dahil eğitim sisteminde yapılacak tüm değişiklikler birbirine entegre olarak düşünülmelidir. Önceden öğrencilere verilmiş hakları kaldıracak hükümlere yer verilmemelidir. Uygulamalara aşamalı olarak geçilmeli, devlete olan güven zedelenmemelidir.

Mesleki yönelim ile ilgili yeterli uygulamanın yapılamadığı düşünülürse öğrencilerin yanlış karardan dönmelerini önleyecek mağdur edecek yasaklayıcı tutumlar sergilenmemeli, karar değiştirmek isteyen öğrenciler için okullar arası nakil ve geçişler serbest bırakılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. ÖSYM Kılavuzları
2. 1997-2002 Yılları Arası Yüksek Öğretim Programları Merkezi Yerleştirmedeki En Büyük ve En Küçük Puanları (ÖSYM)
3. 1990-2001 Yılları Arası Orta Öğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınav Sonuçları (ÖSYM)
4. 2000-2001 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri (ÖSYM)
5. Üniversiteler Arası Seçme Sınavına Göre Adayların Yüksek Öğretim Programını Tercihleri Üzerine Bir Araştırma (ÖSYM)
6. Yüksek Öğretim Giriş Sınavı Geçmiş Yıllarla Karşılaştırma ve Değerlendirme (ÖSYM-1999)
7. 2001 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınav Sonuçları (2001-MEB)
8. 15-16 ncı Şura Kararları (MEB)
9. Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Geleceği (MEB EARGET-1998)
10. Dershane Gerçeği (Güven-Der,2000)
11. Orta Öğretim Başarı Puanı ve Fen Liselerindeki Sonuçlar (MEB Orta Öğretim Kurumları Gen.Müdürlüğü-2000)
12. Basın Bülteni (ÖSYM-Eylül 2002)
13. 1999 Öğrenci Seçme Sınavı Basın Duyurusu (ÖSYM)
14. 1998-1999 Yılları Merkezi Sistem Sınavları İstatistikleri (MEB Eğitim teknolojileri Genel Müdürlüğü)
15. 1999-2000-2001-2002 Milli Eğitim Sayısal Verileri (MEB Araş.Plân.Kur.Baş.)
16. Eğitim Kurumları ve Merkezi Sınav İstatistikleri (Güven-Der,2002)